

İzmir’de Göç Dalgası

Hande UZUNOĞLU

Sözlük anlamı bir yerden başka bir yere taşınma olan göç, tarihte insanların toplu/ferdi olarak sosyal, ekonomik v.b. gibi sebeplerle yer değiştirmesi olarak bilinmektedir.

Nitekim göç olayları insanlık tarihinde önemli bir yer tutmuş ve tarihin akışına yön vermiştir.

Örneğin; M.Ö. 3000–4000 yıllarında Kavimler Göçü olarak adlandırılan, Orta Asya’da yaşayan kavimlerin şiddetli ve uzun süren kuraklık sebebiyle doğuya, kuzeye, batıya ve güneye doğru yer değiştirmelerinin siyasi, sosyal ve kültürel olarak etkileri uzun yıllar tartışılmıştır.¹

Günümüzde ise, göç olgusu farklı bir anlam kazanarak iç göç ve dış göç olarak değerlendirilmeye başlanmıştır.

Her ülke içindeki bölgesel farklılıklar insanları iç göçe teşvik ederken, gelişmişlik düzeyleri farklı olan ülkeler arasındaki gelişim dengesizliği de insanları dış göçe zorlamaktadır.

Gelişmemiş ve az gelişmiş ülkelerde iç göç köyden kente ve küçük kentlerden büyük kentlere doğru yaşanırken, sanayi ve sanayi ötesi toplumlarda göç kentten köye doğru olmaktadır.

Dünyada nüfus artışı en fazla olan ülkeler arasında olmakla beraber Türkiye’de iç göç gerekli önlemlerin alınamaması nedeniyle gittikçe büyüyen bir sorun haline gelmiştir.

2000 yılı nüfus sayımlarına baktığımızda; İstanbul’da 10 milyon, Ankara’da 4 milyon ve İzmir’de 3.3 milyon kişinin yaşadığını görüyoruz.

Tablo 1. Türkiye’de 1995 -2000 Döneminde Net Göç En Fazla Olan 10 İlimiz

Büyüklik sıra no	İl	Net Göç*
1	İstanbul	407.448
2	İzmir	120.375
3	Ankara	90.884
4	Antalya	90.457
5	Bursa	85.325
6	Tekirdağ	51.335
7	Muğla	42.921
8	Aydın	21.553
9	İçel	18.429
10	Denizli	15.205

¹ Wikipedia.org

*Net Göç, her ilin aldığı göç ile verdiği göç arasındaki fark olarak hesaplanmıştır.
Kaynak:TÜİK

Tablo 2. Türkiye’de 1995 -2000 Döneminde Net Göç Hızı En Fazla Olan 10 İlimiz

Büyüklik sıra no	İl	Net Göç Hızı
1	Tekirdağ	96,81
2	Muğla	70,20
3	Antalya	64,31
4	Bilecik	57,91
5	İstanbul	46,09
6	Bursa	45,12
7	İzmir	39,88
8	Isparta	30,72
9	Çanakkale	27,39
10	Ankara	25,59

Kaynak: TÜİK

Net göçün en fazla olduğu kentler arasında ilk sırada İstanbul yer alırken 2.sırada İzmir bulunmaktadır.

Ne var ki illeri net göç hızına göre değerlendirdiğimizde Tekirdağ’ın ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Tekirdağ’ı sırasıyla; Muğla, Antalya, Bilecik ve İstanbul takip etmektedir.

Verdiği göç aldığı göçten fazla olan iller ise sırasıyla: Samsun, Şanlıurfa, Diyarbakır, Erzurum, Zonguldak, Mardin, Adıyaman, Adana, Hatay ve Tokat’ tır.

Bu durumda, ülkemizde doğudan batıya doğru bir göç dalgası olduğu ortaya çıkmaktadır.

Nitekim, ülkemizde uzun yıllardan beri devam eden ve doğudan batıya doğru olan göç dalgası özellikle gelişmiş kentlerde önemli sorunlara sebep olmaktadır.

İzmir de bu durumdan etkilenen kentler arasında yer almaktadır.

Genel olarak toplum yapısındaki ekonomik ve sosyal değişimler ile gelişmeler İzmir’in de etkilenmesine yol açarak yoğun göç almasına sebep olmuştur.

Özellikle 50’li ve 70’li yıllarda bölge içerisi ve dışarisından aldığı göçlerle kentin nüfusunda belirgin artışlar meydana gelmiştir.

2000 yılında yapılan nüfus sayımına göre İzmir ülke nüfusunun yüzde 5’ini barındırmaktadır.

1985–1990 yılları arasında binde 64’e varan net göç hızına sahip iken, 1995–2000 yıllarında bu oranın düştüğü ve en son verilere göre İzmir’in net göç sayısında İstanbul’dan sonra ikinci sırada yer aldığı görülmektedir.

AR&GE BÜLTEN 2006 TEMMUZ – BÖLGESEL

Kentin nüfusuna ilişkin bir başka gösterge de ülke ile kentin nüfus yoğunluklarının karşılıklı durumudur. İzmir’de km²’ye düşen kişi sayısı 281 olup ülke genelinin (88 kişi/km²) yaklaşık üç katı kadardır.

2000 nüfus sayımına göre ilimiz nüfusu toplam 3.370.866’dır. Yine aynı yıl yapılan sayımda 2.732.669 kişinin şehirlerde 638.197 kişinin köylerde yaşadığı tespit edilmiştir. TÜİK verilerine göre ilimizde yıllık nüfus artışı binde 22.38 olarak hesaplanmıştır.

2000 yılı nüfus sayımına göre, İzmir nüfusunun % 52’si bu kentte doğan kişilerden, % 48 ise İzmir dışında doğmuş kişilerden oluşmaktadır. İzmir’e göçle gelmiş kişilerden en yüksek payı sırasıyla Manisa, Konya, Mardin ve Erzurumlular almaktadır.

1995–2000 yılları arasında İzmir’e;

- ✚ Göçle Gelenlerin sayısı: 306.387,
- ✚ Göçle Gidenlerin sayısı: 186.012 ve
- ✚ Net Göç 120.375 kişidir.

Tablo 3. 2000 Yılı Ege ve İzmir Nüfus Verileri

	Nüfus			Yıllık nüfus artış hızı (%0)			Nüfus Yoğunluğu	Ortalama hane büyüklüğü
	Toplam	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy		
İzmir	3 370 866	2 732 669	638 197	22,38	24,55	13,60	281	3,58
Ege	8 938 781	5 495 575	3 443 206	16,29	23,50	5,76	100	3,81
Türkiye	67 803 927	44 006 274	23 797 653	18,28	26,81	4,21	88	4,50

Kaynak: TÜİK

Tablo 4. İzmir’in Dönemsel Yurtiçi Göç Verileri

Dönem	Daimi İkametgat Nüfusu	Göçle Gelen	Göçle Giden	Net göç	Net Göç Hızı
1975-1980	1 685 725	203 777	83 881	119 896	73,7
1980-1985	2 000 733	194 245	112 072	82 173	41,9
1985-1990	2 366 343	276 378	130 170	146 208	63,8
1995-2000	3 078 981	306 387	186 012	120 375	39,9

Kaynak: TÜİK

İzmir, göç veren iller için bir cazibe merkezidir.

Göç almasının temel nedeni; kentte istihdam, eğitim ve sağlık imkanlarının oldukça gelişmiş olmasıdır. Bir başka deyişle İzmir sahip olduğu olanaklar sayesinde tercih edilen bir kent haline gelmiştir.

İzmir’in göç alma nedenleri Türkiye İstatistik Kurumu’nun istatistiklerinde de belirtilmiştir:

Tablo 5. Göç Etme Nedenine Göre 1995–2000 Döneminde Bölgeye Gelenlerin Oranı

	İzmir	Türkiye
İş arama/bulma	13,64	9,83
Tayin /atama	10,16	9,67
Hanehalkı fertlerinden birine bağımlı göçü	35,57	36,72
Eğitim	8,55	10,16
Evlilik	15,44	15,91
Deprem	2,11	3,48
Güvenlik	0,36	0,52
Diğer	12,68	12,57
Bilinmeyen	1,48	1,15
Toplam göç eden nüfus	100,00	100,00

Kaynak: TÜİK

Kente göç edenlerin sayısının fazla olmasına rağmen kentten dışarıya göç edenler de bulunmaktadır.

İstatistiksel olarak belirlenmesi zor olan dış göç genellikle beyin göçü olarak belirtilmektedir.

Neticede; İzmir’de göç olaylarının sebep olduğu hızlı nüfus artışı ile birlikte;

- ❖ Konut talebinin karşılanamaması nedeniyle konut politikalarının bütünleşememesi ve konut finansman problemlerinin ortaya çıkması,
- ❖ Mevcut şehir dokusunda imar değişiklikleri, sosyal ve teknik alt yapı yetersizlikleri ve bunların getirdiği klimatolojik meseleler,
- ❖ Park, çocuk alanları, otopark, kaldırım vb sorunlar,
- ❖ Heyelan bölgesi Kadifekale’de yerleşim olması ve Bornova tarım toprağının konutlarla ziyan olması gibi yer seçimindeki yanlışlıklar,
- ❖ Altyapı eksiklikleri,
- ❖ Koruma havzalarındaki plan dışı yerleşmeler,
- ❖ Körfez örneğindeki gibi çevre sorunları

baş göstermektedir.²

Bununla birlikte, göç neticesinde kent gecekondularla çevrilmiş, kaçak ve çarpık yapılaşmalar artmıştır.

Elimizde kesin istatistik veriler olmamakla birlikte yapılan araştırmalar, İzmir’de binaların yüzde 50–55’inin gecekondulardan ve kaçak yapılardan oluştuğunu göstermektedir.

Bunun yanı sıra hızlı göçle birlikte sağlık ve eğitim tesisleri yetersiz kalmaya başlamıştır.

² 2003-2012 İzmir Stratejik Planı

Göç ile gelen nüfusa yönelik istihdam alanları yaratamayan kentte asayiş olaylarının artması da beklenmedik bir durum değildir.

Nitekim ülkemizde son yıllarda gasp, hırsızlık, kap-kaç organize çete, soygun, kaçak mal satışı gibi asayiş suçlarının sayısında artış görülmektedir.

Göçten kaynaklanan eğitim, sağlık, kültür, toplumsal entegrasyon, kaçak yapılarla mücadele, çarpık kentleşme, yetersiz altyapı, asayiş olayları vb. sorunların çözümü için ilgili her kurum ve kuruluş bir takım çabalara girmektedir.

Ancak çözümler için harcanan çabaları arttırmak gerekmektedir.

Göç sorununun çözülememesinin nedeni;

- ❖ Sorunların çözümü için gereken maddi kaynağın kurumlarda olmamasından,
- ❖ Devlet ve yerel yönetimler tarafından ciddi göç politikaları oluşturulmamasından,
- ❖ Kurumlararası koordinasyonsuzluktan ve plansızlıktan

kaynaklanmaktadır.

İçgöç sadece İzmir'in değil Türkiye'nin temel sorunlarından bir tanesidir.

Bunun için acil önlemler alınması zorunludur.

Öncelikle göç oranları en az seviyede tutulmalı, göç etme nedenleri ortadan kaldırılmalıdır.

Başta nüfus planlaması olmak üzere özellikle bölgesel gelişmişlik farklarını azaltmaya yönelik çözümler etkili olacaktır.

Bölgeler arası gelişmiş farklarını azaltmak içinse göç veren illerde göçün sebepleri iyice araştırılmalıdır. Bu yönde özellikle işsizliği önleyici çözüm olarak yeni yatırım alanlarının oluşturulması önem taşımaktadır.

Ayrıca, ülkemizde eğitim harcamalarına gerekli yatırım yapılmadığı sürece iç göçün önüne geçilmesinde zorluklar yaşanacaktır.

Yalnızca İzmir'de değil, Türkiye'deki sosyoekonomik dengesizliklerin bir an önce giderilmesine yönelik politikalar geliştirilmelidir. İşsizlik de bu sorunların en başında yer almaktadır.

Göçün yaratmış olduğu sorunlar ve çözümleri ile ilgili politikalar oluşturulmalı ve bunlar hükümetlerin öncelikli politikaları olmalıdır. Devletin kurumları yerel yönetimlerle işbirliği yapmalıdır.